

Zelfstandigen hebben recht op plaats aan de cao-onderhandelingstafels

Voorkom excessen en race naar de bodem door concurrentie op arbeidsvoorwaarden

Mark Bassie en
Etienne Lemmens

Sinds de Verklaring Arbeidsrelatie (VAR) vervangen is door modelcontracten in het kader van de Wet DBA is er veel onduidelijkheid bij zelfstandigen en bij opdrachtgevers en hun intermediairs. Er blijken veel bepalingen mee te spelen bij de beoordeling of er al dan niet sprake is van een arbeidsrelatie. Dat wordt een handhavingsnachtmerrie voor elke opdrachtgever en zelfstandige, en voor de Belastingdienst.

De vrees van veel zelfstandigen dat opdrachtgevers kopschuw zouden worden door de onzekerheid en papieren rompslomp komt helaas uit. Uit een onderzoek van brancheorganisaties ABU en Bovib blijkt dat één op de zeven opdrachtgevers minder of geen zelfstandigen inhuurt. Het adagium van dit kabinet was: vast minder vast en flex minder flex. Alleen 'minder flex' wordt met de DBA waar. De overheid is bezig met een achterhoedegevecht met de rug naar de toekomst toe, de arbeidsmarkt reageert als een waterbed. Als je hier drukt, komt het daar omhoog. Als vast te vast is voor werkgevers, dan kiezen ze voor een flexoplossing waarbij ze geen last hebben van een belastinginspecteur, zoals payrolling.

Welk probleem wil het kabinet eigenlijk aanpakken met de DBA? Met name het gebruik van schijnconstructies, waarmee werkgevers proberen werkgeverslasten te verminderen of te ontduiken. En het uitbuiten van zzp'ers. Bekend is dat in een aantal sectoren werknemers zijn ontslagen en als goedkopere zelfstandigen ingehuurd op hetzelfde werk. Dat heeft een loondempend effect, een race naar de bodem, waar vakbonden niet al te blij mee zijn. Maar in plaats van tegen elkaar uit gespeeld te worden op de arbeidsmarkt, kunnen zelfstandigen en werknemers, in het kort 'de factor arbeid', beter samenwerken. Wij vinden bijvoorbeeld de voorgenomen fusie tussen de grote FNV en FNV Zelfstandigen logisch.

Het gaat om verdelingsvraagstukken op werk en inkomen. Daarover worden aan sectorale cao-tafels afspraken gemaakt. Maar daar zitten zelfstandigen nu niet bij. Zij zijn niet betrokken bij afspraken over lonen, sociale zekerheid, scholing en pensioenen.

ILLUSTRATIE: HEIN DE KORT VOOR HET FINANCIËLE DAGBLAD.

Waarom niet? Omdat dat tegen de regels op vrije mededinging zou zijn. Dat is vreemd, want aan de cao-tafels zitten wel de grote kartels op de arbeidsmarkt, namelijk de vakbonden en werkgevers. En de overheid treedt op als marktmeester, door cao-afspraken algemeen verbindend te verklaren. Dat is goed gebruik, om maatschappelijke excessen en een race naar de bodem door concurrentie op arbeidsvoorwaarden te voorkomen. Waarom gebruiken we die tafels niet om ook de excessen voor zelfstandigen te bestrijden?

In de transitie op de arbeidsmarkt naar meer flexibilisering zijn er de nodige excessen. Er zijn ongewenste schijnconstructies. Er zijn zelfstandigen die zich nau-

welijks voor inkomensrisico's op ziekte en ouderdom verzekeren. De crisis vanaf 2008 is ten koste gegaan van de inkomenspositie van zzp'ers. Deze risico's worden uiteindelijk afgewenteld op de gemeenschap, onder andere door verhoogde bijstandskosten, toeslagen en subsidies. Kortom, er is alle reden om aan deze excessen een eind te maken en de markt te reguleren. Bovendien kan dan ook niet meer het verwijt gemaakt worden dat zzp'ers de sociale zekerheid uithollen omdat ze daar niet aan bijdragen.

Maak het mogelijk dat zelfstandigen aan de cao-tafels vertegenwoordigd zijn, het liefst gebundeld met de vakbeweging. Maak samen afspraken over opdrachten van zelfstandigen aan pensioenen en scholingsfondsen. Zorg dat ze verzekerd zijn bij arbeidsongeschiktheid en verzekerd van een pensioen. Wellicht ook bovensectoraal, om de flexibiliteit op de arbeidsmarkt te bevorderen. Experimenteer met minimumtarieven, zodat daarop niet meer geconcentreerd wordt

en schijnconstructies worden vermeden.

En wat te doen met het geijkte commentaar van de goedverdienende zelfstandige die 'zijn eigen zaken wel regelt'? Welnu, deze categorie zelfstandigen heeft weinig tot niets te maken met minimumtarieven en basisverplichtingen. En volgens ons zijn degenen die goed verdienen door jarenlang achtereen 'ingehuurd te worden' door dezelfde opdrachtgever, ook geen zelfstandigen die recht hebben op tegemoetkomingen voor ondernemers. Daarvoor blijft dan misschien wel een DBA nodig, maar dan wel graag met duidelijke en op de praktijk gerichte criteria en boetes voor misbruikers. Dan worden de excessen waar deze wet voor in het leven is geroepen echt bestreden.

Etienne Lemmens is onderzoeker arbeidsmarkt/vraagstukken en oprichter Prae Advies & Onderzoek, Mark Bassie is adviseur flexibiliseringsvraagstukken en oprichter Flex-Beheer.

Overheid voert nu achterhoedegevecht met rug naar de toekomst toe